

AVIZ
referitor la propunerea legislativă privind
Parteneriatul de viață

Analizând **propunerea legislativă privind Parteneriatul de viață** (b580/9.10.2020), transmisă de Secretarul General al Senatului cu adresa nr.XXXV/3997/12.10.2020 și înregistrată la Consiliul Legislativ cu nr.D1116 din 13.10.2020, *B580/1020*

CONSILIUL LEGISLATIV

În temeiul art.2 alin.1 lit.a) din Legea nr.73/1993, republicată și al art.46(2) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Legislativ,

Avizează favorabil propunerea legislativă, cu următoarele observații și propuneri:

1. Propunerea legislativă are ca obiect reglementarea cadrului legal al parteneriatului de viață, intervențiile legislative fiind argumentate în Expunerea de motive prin faptul că „*unul din cele mai importante aspecte ale acestei vieți este întemeierea unei familii și intrarea într-o uniune liber consimțită pentru ocrotirea acesteia*”.

Prin conținutul său normativ, propunerea legislativă face parte din categoria legilor ordinare, iar în aplicarea dispozițiilor art.75 alin.(1) din Constituția României, republicată, prima Cameră sesizată este Senatul.

Menționăm că, prin avizul pe care îl emite, Consiliul Legislativ nu se poate pronunța asupra oportunității soluțiilor legislative preconizate.

2. Menționăm că reglementarea instituției uniunii consensuale dintre două persoane sub forma parteneriatului civil a reprezentat o preocupare constantă a legiuitorului. Astfel, Secretarul General al Senatului a transmis Consiliului Legislativ, cu adresa nr.b673 din 25.11.2010, o propunere legislativă cu același obiect, retrasă de către inițiator la data de 23.02.2011, pentru care s-a emis avizul favorabil cu observații și propuneri nr.1483 din 09.12.2010. Consiliul Legislativ a

mai emis avizul nr.1042/27.09.2013 pentru o propunere legislativă având un obiect similar, propunere care a fost respinsă definitiv la data de 11.06.2014 de către Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională. Totodată, Secretarul General al Senatului a transmis Consiliului Legislativ spre avizare, cu adresa nr.B579 din 19.11.2014, o propunerea legislativă privind reglementarea parteneriatului civil, pentru care a fost emis avizul favorabil, cu observații și propuneri, nr.1371/17.12.2014, propunere care a fost respinsă la data de 09.12.2015 de către Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională.

De asemenea, două propuneri legislative având același obiect au fost transmise de Secretarul General al Senatului cu adresele nr.B91 din 10.03.2016 și XXXV/1612/04.04.2018, pentru care au fost emise avizele favorabile, cu observații și propuneri, nr.322/06.04.2016, respectiv nr.410/2.05.2018. Aceste propuneri legislative au fost respinse de Senat la data de 24.10.2016, respectiv 29.10.2018, în prezent fiind în procedură legislativă la Camera Deputaților.

Totodată, semnalăm că Secretarul General al Senatului a transmis Consiliului Legislativ spre avizare, cu adresele XXXV/5596/06.11.2018 și XXXV/5596/06.11.2018, alte două propuneri legislative cu obiect de reglementare similar (b570 din 31.10.2018, respectiv b591 din 2.11.2018), pentru care au fost emise avizele favorabile, cu observații și propuneri, nr.1149/5.12.2018, respectiv nr.1152/5.12.2018.

3. Întrucât, prin măsurile preconizate, propunerea legislativă poate genera implicații asupra bugetului de stat, este obligatorie solicitarea unei informări din partea Guvernului, în conformitate cu dispozițiile art.111 alin.(1) din Constituția României, republicată. Totodată, sunt incidente prevederile art.15 alin.(1) din Legea nr.500/2002 privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare, referitoare la obligativitatea întocmirii unei fișe financiare, cu respectarea condițiilor prevăzute de art.21 din Legea responsabilității fiscal-bugetare nr.69/2010, republicată.

În acest sens, precizăm că, la pct.71 din considerentele Deciziei nr.643/2020, Curtea Constituțională a constatat că, *„Neîndeplinirea obligației solicitării fișei financiare conduce, în mod firesc, la concluzia că la adoptarea legii s-a avut în vedere o sursă de finanțare generală și lipsită de un caracter obiectiv și real, astfel că au fost*

încălcate prevederile constituționale cuprinse în art.138 alin.(5) referitoare la stabilirea sursei de finanțare. Ca atare, cheltuielile preconizate prin textele de lege criticate grevează asupra bugetului de stat, adoptarea lor ar fi fost posibilă doar după stabilirea sursei de finanțare în condițiile Legii fundamentale și după solicitarea fișei financiare de la Guvern.”.

4. Din punct de vedere al dreptului european, reglementarea parteneriatului de viață nu reprezintă o cerință europeană, ci cade exclusiv sub incidența reglementărilor naționale ale statelor membre, acestea din urmă având obligația de a oferi protecție egală acestor forme de conviețuire familială ca o reflectare în plan obiectiv a evoluției societății, a normelor și valorilor actuale din perspectiva egalității și a nediscriminării cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, Spațiului Economic European și a cetățenilor Confederației Elvețiene.

În legislațiile naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene, parteneriatele înregistrate pot fi încheiate, după caz, între parteneri de același sex și între parteneri heterosexuali¹, doar între parteneri de același sex, ori nu este reglementat deloc acest domeniu².

În anul 2011, Comisia Europeană a prezentat două propuneri pentru a oferi securitate juridică cuplurilor internaționale cu privire la administrarea bunurilor și, în caz de divorț/separare sau deces al unuia dintre membrii săi, cu privire la împărțirea patrimoniului lor. Una dintre propuneri se referea la regimurile matrimoniale ale cuplurilor căsătorite, iar cea de a doua la efectele patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate. Întrucât aceste propuneri vizează dreptul familiei, acestea ar fi trebuit să fie adoptate de către Consiliu, în unanimitate, după consultarea Parlamentului European. După mai mulți ani de negocieri, în decembrie 2015, Consiliul a concluzionat că nu se poate ajunge la un acord unanim pentru adoptarea propunerilor într-un interval de timp rezonabil.

În consecință, 18 state membre (Suedia, Belgia, Grecia, Croația, Slovenia, Spania, Franța, Portugalia, Italia, Malta, Luxemburg, Germania, Republica Cehă, Olanda, Austria, Bulgaria, Finlanda și Cipru) și-au exprimat intenția de a stabili între ele o cooperare consolidată în domeniul regimurilor patrimoniale ale cuplurilor

¹ Belgia, Franța, Luxemburg, Slovenia, Olanda, Ungaria, Cipru.

² Bulgaria, Letonia, Lituania, Polonia România, Slovacia.

internaționale. Astfel, statele membre care au dorit acest lucru, au adoptat normele legislative al Uniunii în acest domeniu.

Ca urmare a acestor cereri, la 2 martie 2016, Comisia a adoptat trei propuneri: o propunere de Decizie a Consiliului³ de autorizare a cooperării consolidate în materia regimurilor patrimoniale ale cuplurilor internaționale, care acoperă atât căsătoriile, cât și parteneriatele înregistrate, și două propuneri de regulamente ale Consiliului de punere în aplicare a cooperării consolidate, una privind regimurile matrimoniale⁴ și cea de a doua privind regimurile patrimoniale ale parteneriatelor înregistrate⁵.

Cele două propuneri de regulamente conțin norme prin care se stabilește care este sistemul de drept aplicabil soluționării aspectelor legate de efectele patrimoniale ale cuplurilor internaționale (*lex causae*), legea aplicabilă acestor domenii (*lex fori*), precum și modul în care hotărârile judecătorești pronunțate într-un stat membru și documentele autentificate notarial ar trebui să fie recunoscute și puse în aplicare în alt stat membru. Având în vedere că propunerile de regulament vizează administrarea bunurilor și, în caz de divorț/separare sau deces al unuia dintre cei doi, vizează împărțirea bunurilor indivize, acestea sunt strâns legate de reglementările în vigoare la nivelul Uniunii în materie de divorț/separare și succesiuni. Propunerile Comisiei se află în prezent în curs de examinare de către Consiliu și Parlamentul European. Statele membre care nu participă încă se pot alătura cooperării consolidate în orice moment.⁶

Totodată, precizăm că parteneriatul de viață ține de un **domeniu care**, cel puțin deocamdată, **nu este supus reglementării la nivelul Uniunii Europene**, fiecare stat membru având libertatea de opțiune în privința unei astfel de reglementări.

5. Referitor la soluțiile preconizate în prezenta propunere legislativă, semnalăm că potrivit art.6 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare, proiectul de act

³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=COM%3A2016%3A108%3AFIN>

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=COM:2016:106:FIN&from=RO>

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=COM:2016:107:FIN>

⁶ https://e-justice.europa.eu/content_property_effects_of_marriage_and_registered_partnership-182-ro.do

normativ trebuie să instituie reguli **necesare, suficiente** și posibile care să conducă la o cât mai mare stabilitate și **eficiență legislativă**. De asemenea, soluțiile pe care le cuprinde noua reglementare trebuie să fie **temeinic fundamentate**, luându-se în considerare interesul social, **politica legislativă** a statului român și **cerințele corelării cu ansamblul reglementărilor interne**.

Menționăm că, potrivit considerentelor exprimate în Decizia Curții Constituționale nr.682/2012, *„dispozițiile art.6 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă, republicată, cu modificările ulterioare instituie obligația fundamentării actelor normative. [...]. Lipsa unei fundamentări temeinice a actului normativ în discuție determină încălcarea prevederilor din Constituție cuprinse în art.1 alin.(5) [...].”*

6. Semnalăm că numeroase prevederi ale actelor juridice europene și internaționale consacră principiul căsătoriei și nu pe cel al parteneriatului de viață sau al concubinajului dintre doi parteneri. Această realitate este recunoscută de Convenția europeană a drepturilor omului, precum și de alte norme europene și internaționale referitoare la drepturile omului.

Astfel, menționăm, cu titlu de exemplu, articolul 12 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: *„Începând cu vârsta legală (nubilă), bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept”*; articolul 9 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene: *„Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie sunt garantate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestor drepturi”*; articolul 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului *„Cu începere de la vârsta legală (nubilă), bărbatul și femeia, fără nici o restricție în ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie”*; articolul 23§2 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice din 1966: *„Dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie este recunoscut bărbatului și femeii, începând de la vârsta nubilă”*; precum și articolul 12 din Curtea Europeană a Drepturilor Omului care prevede că: *„dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie ca un singur drept. (...) [Acesta] recunoaște de fapt dreptul bărbatului și al femeii, aflați la vârsta la care își pot da consimțământul, de a întemeia o familie, de a avea copii. Existența unui cuplu este fundamentală”*.

Declarația Universală a Drepturilor Omului⁷ și Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁸ menționează *bărbatul și femeia uniți prin căsătorie* ca temei pentru familie. Întreaga legislație care reglementează aceste aspecte cade exclusiv în seama legiuitorului național, a cărui obligație este aceea de a respecta valorile culturale, religioase și morale ale societății.

Menționăm că în jurisprudența sa⁹, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că domeniul familiei este „*strâns legat de tradițiile culturale și istorice ale fiecărei societăți și de concepțiile sale profunde*”.

De asemenea, semnalăm că Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr.1720 din 19 ianuarie 2010 denumită „*Investirea în coeziunea familiei ca un factor de dezvoltare în vremuri de criză*” recunoaște familiei și alte atribute: «creatoare de bogăție», «factor de dezvoltare», «forța pentru înfruntarea dificultăților vieții», «element fundamental de ajutor pentru relansarea economiei, în special în contexte dificile și în perioade de schimbare». Acesta este motivul pentru care familia este protejată de instrumentele juridice internaționale și, de aceea, «are dreptul la protecție din partea societății și a statului» (*Articolele 16 § 3 din Declarația universală a drepturilor omului din 1948 și 23 § 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966*), precum și la «asistența de care are nevoie pentru a-și realiza pe deplin rolul în comunitate» (Convenția ONU cu privire la drepturile copilului din 1989), rol care trebuie să fie «*cât mai larg posibil, în special (...) atâta timp cât ea are responsabilitatea întreținerii și educării copiilor pe care îi are în grijă*» (Articolul 10 § 1 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 1966). Aceasta protecție de care se bucură familia trebuie să fie una «*socială, juridică și economică, aptă*

⁷ Articolul 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, citat mai sus.

⁸ Articolul 8 alineatul 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la care fac referire inițiatorii, prevede că „*Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.*”

⁹ A se vedea F. c. Elveția, nr.11329/85, hotărârea din 18 decembrie 1987, § 33.

să asigure dezvoltarea sa deplină» (Articolul 16 din Carta socială europeană (revizuită) din 1996 și articolul 33 § 1 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 2000).

Domeniul dreptului familiei fiind „*strâns legat de tradițiile culturale și istorice ale fiecărei societăți și de concepțiile sale profunde*” (Cauza Schalk și Kopf c. Austria, Cererea nr.30141/04, Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 24 iunie 2010, §§ 93-9), *niciun text european sau internațional nu obligă statele să creeze un statut particular pentru cei care coabitează, fie ei de sex diferit sau de același sex*. Articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului vizează protejarea vieții private și familiale a individului împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice sau ale unor terți și nu obligarea statelor să confere un anumit statut cuplurilor.

De altfel, prin prevederile Rezoluției Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr.1720 (2010) din 19 ianuarie 2010 „*Coeziunea familiei [fiind] sursa nenumăratelor valori spirituale și a avantajelor materiale*”, invită statele membre, „să încurajeze relațiile stabile” (6 § 2), „să lupte împotriva excluziunii sociale, a destrămării și a sărăciei, în special a familiilor monoparentale” (6 § 6) și „să își îndrepte atenția asupra copiilor crescuți în familii defavorizate sau disfuncționale datorate rupturii structurii familiale” (6 § 8). Așadar, avantajele juridice și fiscale (din partea statului) de care se bucură cei care se căsătoresc nu sunt acordate pentru cuplu, ci pentru familie.

Prin urmare, **nici Convenția europeană a drepturilor omului, nici normele Consiliului Europei nu garantează un drept general la egalitate, ci un drept la nediscriminare în exercitarea drepturilor garantate de Convenție.**

7. Sub aspectul constituționalității soluțiilor legislative propuse, semnalăm că, în condițiile în care, urmare a intrării în vigoare a dispozițiilor prezentei propuneri legislative, ar fi permise și recunoscute uniunile persoanelor de același sex, ar trebui delimitate cele două drepturi fundamentale prevăzute de Constituția României, republicată, respectiv **dreptul la căsătorie și relații de familie rezultate din căsătorie**, prevăzut de art.48, și **dreptul la viață familială, respectarea și ocrotirea vieții familiale, consacrat de art.26 din Constituție**. În acest sens, menționăm că, la pct.40 din considerentele Deciziei nr.580/2016, Curtea Constituțională a reținut că „*art.48 din Constituție consacră și protejează dreptul la căsătorie, și relațiile de familie rezultând din căsătorie,*

distinct de dreptul la viață familială/respectarea și ocrotirea vieții familiale, cu un conținut juridic mult mai larg, consacrat și ocrotit de art.26 din Constituție.”

Totodată, la pct.41 din considerentele Deciziei nr.534/2018, Curtea Constituțională a constatat că *„relația pe care o are un cuplu format din persoane de același sex intră în sfera noțiunii de «viață privată», precum și a noțiunii de «viață de familie», asemenea relației stabilite într-un cuplu heterosexual, fapt ce determină incidența protecției dreptului fundamental la viață privată și de familie, garantat de art.7 din Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, de art.8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și de art.26 din Constituția României. Bucurându-se de dreptul la viață privată și de familie, persoanele de același sex, care formează cupluri stabile, au dreptul de a-și exprima personalitatea în interiorul acestor relații și de a beneficia, în timp și prin mijloacele prevăzute de lege, de o recunoaștere legală și judiciară a drepturilor și îndatoririlor corespunzătoare (a se vedea, în acest sens, și hotărârea Curții Constituționale din Italia - Ordinanza n.4/2011, publicată în Gazzetta Ufficiale nr. 2 din 12 ianuarie 2012).”*

De asemenea, instanța constituțională a apreciat în Decizia nr.80/2014 că libertatea de acțiune a persoanei fizice *„în privința vieții sale intime, familiale și private nu poate fi și nu este absolută, ea trebuie să se integreze și să respecte valorile societății, ale colectivității; de aceea , persoana fizică nu poate folosi abuziv și antisocial dreptul său de a dispune de ea însăși, ceea ce justifică stabilirea anumitor limite în privința acestui drept, printre care și bunele moravuri.”*

În acest context, menționăm că, în considerentele Deciziei nr.19/2005, Curtea Constituțională a statuat că morala publică este *„înțeleasă sub aspectul normelor de comportare socială a individului în manifestările și exprimările sale sub orice formă, cu privire la viața sexuală. Morala publică își găsește expresie în sentimentul public de pudoare și decență, a cărui nesocotire nu poate fi tolerată de colectivitatea respectivă. Manifestările contrare moralei publice sunt social periculoase, pentru că neagă una dintre condițiile de existență a societății și pentru că împiedică educația tinerelor generații în respectul față de valorile morale ale societății. «Morala publică» și «bunele moravuri» sunt valori fundamentale, consacrate de Constituție. Drepturile și libertățile fundamentale pe care aceasta le*

prevede nu pot fi exercitate într-un mod contrar bunelor moravuri sau care ar aduce atingere moralei publice.”

8. Cunoscut și sub numele de concubinaj, coabitare, parteneriat civil sau uniune consensuală, parteneriatul de viață este definit la art.1 alin.(2) din prezenta propunere legislativă, ca fiind *„uniunea liber consimțită dintre două persoane fizice în vederea organizării vieții lor în comun, care va fi recunoscută și protejată **ca viață de familie**”*. În Expunerea de motive se menționează că noțiunea de „*parteneriat de viață*” are justificarea *„în dreptul persoanei la viață familială și respectarea și ocrotirea vieții familiale”*.

Precizăm că, potrivit art.258 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, statul ocrotește **familia**, care *„se întemeiază pe **căsătoria liber consimțită între soți**, pe egalitatea acestora, precum și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea și educarea **copiilor lor**”*. Legătura indisolubilă dintre cele două instituții juridice - familia și căsătoria - este, de altfel, statuată și la nivel constituțional, în art.48 din Legea fundamentală. Prin adoptarea noului Cod civil, Parlamentul și-a exprimat deja opțiunea de politică legislativă în materia relațiilor de familie, reglementând, ca unica formă de conviețuire recunoscută, căsătoria între persoane de sexe diferite - în conformitate cu tradiția socială, culturală și religioasă a poporului român. Formularea, fără echivoc, se regăsește în art.259 și art.271 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil.

De asemenea, potrivit prevederilor art.277 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil, sunt interzise sau echivalate unele forme de conviețuire cu căsătoria, astfel: *„(1) Este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex. (2) Căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România¹⁰. (3) **Parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau***

¹⁰ Prin Decizia nr.534/2018, Curtea Constituțională a constatată că *„dispozițiile art.277 alin.(2) și (4) din Codul civil sunt constituționale în măsura în care permit acordarea dreptului de ședere pe teritoriul statului român, în condițiile stipulate de dreptul european, soților - cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și/sau cetățeni ai statelor terțe - din căsătoriile dintre persoane de același sex, încheiate sau contractate într-un stat membru al Uniunii Europene.”*

contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România. (4) Dispozițiile legale privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene și Spațiului Economic European rămân aplicabile.”.

Menționăm că în Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, sunt prevăzute norme care, deși nu fac referire în mod expres la noțiunea de parteneriat de viață, recunosc efecte ale acestuia. Acestea reglementează posibilele situații care pot fi generate de concubinaj, precum regimul juridic al coproprietății¹¹, respectul datorat vieții private¹², moștenirea testamentară¹³, răspunderea delictuală¹⁴, etc.

9. Din punct de vedere al sistematizării conținutului prezentei propuneri legislative, pentru evitarea oricăror antinomii juridice, apreciem că normele preconizate trebuie corelate în special cu dispozițiile Legii nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, ale Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările ulterioare, precum și cu cele ale Legii nr.119/1996 cu privire la actele de stare civilă, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Totodată, în considerarea prevederilor art.26 din Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, recomandăm completarea proiectului cu soluții legislative pentru situații tranzitorii, în cazul în care prin noua reglementare sunt afectate raporturi sau situații juridice născute sub vechea reglementare, dar care nu și-au produs în întregime efectele până la data intrării în vigoare a noii reglementări, precum și cu măsuri legislative privind soluționarea conflictului între acte normative de categorii diferite, cu respectarea principiului ierarhiei actelor normative.

II. Observații cu privire la textele propunerii legislative

1. Cu titlu preliminar, semnalăm că, pentru respectarea exigențelor de tehnică legislativă, este necesară utilizarea unei terminologii specifice limbajului normativ și stilului juridic, prin formulări concise, clare și precise, care să excludă orice echivoc, luând

¹¹ Art.632 și următoarele.

¹² Art.70 și următoarele.

¹³ Art.953 și următoarele.

¹⁴ Art.1349 și următoarele.

în considerare diferitele ipoteze ce se pot ivi în aplicarea actului normativ. De asemenea, este recomandată evitarea enunțurilor ambigue, prea generale, care pot da loc unor interpretări neunitare a textelor, reformularea exprimărilor defectuoase, eliminarea aspectelor neconcordante, precum și înlăturarea repetițiilor inutile care afectează estetica exprimării și prejudiciază stilul juridic.

În ceea ce privește criteriile de claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate pe care un text de lege trebuie să le îndeplinească, Curtea Constituțională, prin Decizia nr.26/2012 a constatat că, potrivit art.8 alin.(4) din Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, **„textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure sau echivoce”**, iar potrivit art.36 alin.(1) din aceeași lege, **«actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie»**.

Deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, Curtea a constatat că prin reglementarea acestora au fost impuse o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea, și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concură la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară.”

Totodată, prin aceeași decizie, Curtea a reținut că trebuie avute în vedere și dispozițiile art.142 alin.(1) potrivit cărora „Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției” și pe cele ale art.1 alin.(5) din Constituție, conform cărora *„În România, respectarea legilor este obligatorie”*. Astfel, Curtea a concluzionat că reglementarea criticată prin nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

2. La titlu, referitor la sintagma *„parteneriatul de viață”*, semnalăm că în statele membre ale Uniunii Europene, denumirea

acestei forme de comuniune este diferită. Astfel, în Austria¹⁵ și Danemarca¹⁶, poartă denumirea de „**Parteneriat înregistrat**”, în Franța¹⁷ sunt reglementate atât **parteneriatul neînregistrat** (concubinajul), cât și **parteneriatul înregistrat** (PACS - pactul civil de solidaritate), în Germania este reglementat **Parteneriatul de viață**, prevăzut de Legea privind parteneriatul de viață (Eingetragene Lebenspartnerschaftsgesetz¹⁸), din 16 februarie 2001.

3. Semnalăm că este necesară introducerea, după titlu, a **formulei introductive** consacrate la art.42 alin.(2) din Legea nr.24/2000, republicată, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căroră, , în următoarea redactare:

„*Parlamentul României adoptă prezenta lege*”.

4. Apreciem că, prin consacrarea legislativă a parteneriatului de viață, a cărui natură juridică, reglementată în normele din prezenta propunere, este similară cu cea a familiei, se ajunge în situația în care să existe două instituții juridice aproape identice. Astfel, s-ar putea ajunge la o confuzie între drepturile și obligațiile izvorâte din relațiile matrimoniale cu cele din parteneriatele de viață. De altfel, menționăm că propunerea legislativă conține norme prin care se asimilează situații diferite din cadrul parteneriatului de viață cu situații stabilite pentru regimul matrimonial de Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, după cum urmează: **art.1 alin.(2), art.5, art.6, art.9, art.16 alin.(2) și art.21.**

¹⁵ Potrivit Legii parteneriatelor înregistrate (Eingetragene Partnerschaftsgesetz) – EPG, din 30 decembrie 2009 <https://www.ris.bka.gv.at/Ergebnis.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Kundmachungsorgan=&Index=&Titel=epg&Gesetzesnummer=&VonArtikel=&BisArtikel=&VonParagraf=&BisParagraf=&VonAnlage=&BisAnlage=&Typ=&Kundmachungsnummer=&Unterzeichnungsdatum=&FassungVom=18.07.2011&Nor>

¹⁶ În conformitate cu Legea nr.372/1989 privind parteneriatele înregistrate, <http://www.qrd.org/qrd/world/europe/denmark/registered.partnership.act.with.amendment>

¹⁷ În Codul civil (Cartea I, Titlul XIII - Despre pactul civil de solidaritate și despre concubinaj <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idArticle=LEGIARTI000006428463&idSectionTA=LEGISCTA000006136536&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20111026>

¹⁸ http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_lpartg/englisch_lpartg.html

5. La **art.1 alin.(1)**, referitor la sintagma „*parteneriatului de viață*”, semnalăm redactarea neunitară a termenului „*parteneriatului*”, având în vedere faptul că în cadrul titlului este redat cu majusculă.

La partea introductivă a **alin.(3)**, pentru utilizarea limbajului juridic consacrat, sintagma „*au următorul înțeles*” se va înlocui cu sintagma „*au următoarea semnificație*”.

La **lit.b) a alin.(3)**, pentru rigoarea exprimării, având în vedere că, potrivit dispoziției de la lit.a), documentul prin care se încheie parteneriatul de viață este convenția, propunem înlocuirea sintagmei „*a încheiat un parteneriat*” cu sintagma „*a încheiat o convenție de parteneriat*”.

Formulăm prezenta observație pentru situație similare care vizează documentul prin care se încheie parteneriatul de viață.

La **lit.c) și lit.d)**, cu referire la starea civilă a persoanei care a încheiat un parteneriat de viață, respectiv la atestarea încheierii parteneriatului de viață prin extrasul din Registrul de stare civilă, semnalăm că ipotezele juridice din prezenta propunere legislativă trebuie să se coreleze cu ansamblul reglementărilor interne. Menționăm că, *de lege lata*, în Codul civil și în Legea nr.119/1996 cu privire la actele de stare civilă republicată, cu modificările și completările ulterioare, este prevăzut faptul că în registrul de stare civilă se **înregistrează exclusiv nașterea, căsătoria sau decesul unei persoane**.

6. La **art.2**, pentru respectarea normelor de tehnică legislativă, trimiterea la Legea fundamentală se va reda sub forma: „*Constituția României, republicată*”.

7. La **art.3 alin.(2)**, în ceea ce privește soluția legislativă privind consimțământul, semnalăm că din actuala redactare a normei nu este clar ce se dorește a se desemna prin termenul „*deplin*”. De aceea, propunem înlocuirea sintagmei „*personal, deplin și liber*” cu expresia „*personal și liber*”, expresie folosită, de altfel, de art.271 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, cu referire la consimțământul la căsătorie.

8. La **art.5 lit.c)**, semnalăm că soluția propusă nu asigură claritate normei, ceea ce afectează accesibilitatea și predictibilitatea acesteia. Ca urmare, este necesară revederea și reformularea acesteia.

9. La **art.7**, menționăm că în formularea propusă nu reiese cu claritate ordinea în care se efectuează încheierea Convenției de parteneriat de viață și eliberarea Certificatului de parteneriat de viață, operațiunile respective fiind în competența unor entități diferite. Prezenta observație este valabilă și pentru **art.12**, referitor la situația desfacerii parteneriatului de viață.

La **alin.(2)**, semnalăm că în cuprinsul propunerii legislative nu sunt prevăzute dispoziții exprese care să vizeze entitatea care are obligația întocmirii **Registrul Național al Parteneriatelor de Viață**. Totodată, remarcăm faptul că la **alin.(3)** se face referire la **Registrul Unic al Certificatelor de Parteneriate de Viață**.

Pentru claritatea și concizia normelor, recomandăm revederea și reformularea acestora în mod corespunzător.

La **alin.(4)**, referitor la sintagma „Serviciul de stare civilă” semnalăm că, potrivit prevederilor art.IX din Legea nr.60/2012, *„sintagma „serviciul/serviciile de stare civilă” se înlocuiește cu sintagma „serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor/serviciile publice comunitare locale de evidență a persoanelor”*. Ca urmare, se impune reformularea normei în mod corespunzător.

10. La **art.9 lit.a)**, sintagma „din prezenta lege” se va elimina, ca fiind superfluă. Pentru aceleași considerente, la **art.15** este necesară eliminarea sintagmei „în prezenta lege”.

La **lit.c)**, pentru o exprimare specifică stilului normativ, este necesară înlocuirea sintagmei „din Codul civil” cu expresia „din **Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare**”. Formulăm prezenta observație pentru toate situațiile similare din prezenta propunere legislativă.

11. La **art.11**, având în vedere că potrivit **art.144 alin.(1)** din Legea nr.36/1995, republicată, cu modificările ulterioare *„Împotriva încheierii de respingere partea nemulțumită poate face plângere, în termen de 10 zile de la comunicare, la judecătoria în a cărei circumscripție teritorială își desfășoară activitatea notarul public”*, pentru evitarea dublei reglementări, recomandăm reformularea textului, în sensul introducerii unei norme de trimitere la legea respectivă.

12. La **art.12**, semnalăm marcarea eronată a alineatelor, având în vedere faptul că după alin.(2) urmează alin.(5), fiind necesară marcarea corespunzătoare a acestora.

13. La **art.13 alin.(2)**, constatăm că redactarea normei este realizată într-o manieră confuză, fără respectarea regulilor gramaticale, situație ce impune revederea și reformularea acesteia.

Reiterăm această observație și pentru **art.16**.

14. La **art.16 alin.(2)**, menționăm că, potrivit art.107 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, la care se face trimitere, competența instanței de tutelă este limitată la procedurile prevăzute de cod **privind ocrotirea persoanei fizice**. Cum art.105 din același cod prevede care sunt persoanele ocrotite, și anume *„minorii și cei care, deși capabili, din cauza bătrâneții, a bolii sau a altor motive prevăzute de lege nu pot să își administreze bunurile și nici să își apere interesele în condiții corespunzătoare”*, este necesară reconsiderarea, sub acest aspect, a dispoziției preconizate.

15. La recomandăm eliminarea **art.20 alin.(3)**, deoarece norma este redundantă, având în vedere faptul că la art.26 este prevăzut în mod expres faptul că *„Dispozițiile prezentei legi se completează cu dispozițiile Codului civil”*.

16. La **art.23 alin.(1) lit.b)**, pentru un spor de rigoare normativă, propunem ca textul să fie reformulat în felul următor:

„b) copiilor concepuți și născuți în cadrul parteneriatului de viață le sunt aplicabile dispozițiile Legii nr.287/2009, republicată, cu modificările ulterioare, referitoare la copii născuți în afara căsătoriei”.

17. Recomandăm eliminarea **art.24**, pentru evitarea unui paralelism legislativ, deoarece soluția legislativă propusă este deja reglementată la art.462 alin.(3) din Legea nr.287/2009, republicată, cu modificările ulterioare, potrivit căruia *„Două persoane de același sex nu pot adopta împreună”*.

18. Propunem eliminarea **art.25 alin.(2)**, având în vedere că norma propusă se referă la căsătorii și nu are legătura tematică cu soluțiile legislative din prezenta propunere.

19. La **art.27**, semnalăm contradictorialitatea unora dintre soluțiile legislative preconizate, în sensul că, deși la **alin.(1)** se propune **abrogarea** alin.(3) al art.277 din Legea nr.287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările și completările ulterioare, la **alin.(2)** se propune **introducerea unui nou text** în cadrul alin.(3) al art.277.

Pe de altă parte, semnalăm că o dispoziție similară cu norma propusă la **alin.(2)** spre completare este prevăzută la art.273 din Legea

nr.287/2009. Prin urmare, pentru un spor de rigoare normativă, recomandăm ca intervenția legislativă să vizeze modificarea articolului respectiv.

În ipoteza în care este însușită prezenta recomandare, pentru respectarea normelor de tehnică legislativă, intervențiile legislative va avea următoarea formulare:

*„(2) **Articolul 273** din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial al României, **Partea I, nr.505 din 15 iulie 2011**, cu modificările ulterioare, **se modifică și va avea următorul cuprins:**”.*

În continuare se va reda textul propus preconizat, cu marcarea corespunzătoare în debutul acestuia.

20. La **art.28**, pentru rigoarea exprimării, sintagma „*de la publicarea în Monitorul Oficial al României*” se va reda sub forma „*de la data publicării în Monitorul oficial al României, **Partea I***”.

p. PREȘEDINTE,

Toni GREBLA

București

Nr. 1120/6.11.2020.

L. nr. 287/2009

M. Of. nr. 511/24 iul. 2009

Lege privind Codul civil

(v. D.I.C.C.J. nr. 4/2013 - M. Of. nr. 226/19 apr. 2013 (art. 396 - 404); D.I.C.C.J. nr. 1/2014 - M. Of. nr. 283/17 apr. 2014; D.I.C.C.J. nr. 2/2014 - M. Of. nr. 411/3 iun. 2014; Decizia I.C.C.J. nr. 12/2015 - M. Of. nr. 678/7 sep. 2015 (art. 1279 alin. (3) teza I și art. 1669 alin. (1))

¹ republicare cu
renumerotare

M. Of. nr. 505/15 iul. 2011

Lege privind Codul civil

² modificări prin

L. nr. 60/2012

M. Of. nr. 255/17 apr. 2012

modifică art. 658

Lege privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil

³ rectificare

M. Of. nr. 246/29 apr. 2013

rectifică art. 297 alin. (2) teza a doua

RECTIFICARE

⁴ modificări prin

L. nr. 138/2014

M. Of. nr. 753/16 oct. 2014

modifică art. 1112, art. 2445 alin. (1), art. 2504 alin. (1)

Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe

⁵ modificări prin

O.U.G. nr. 1/2016

M. Of. nr. 85/4 feb. 2016

modifică art. 2445 alin. (1)

Ordonanță de urgență pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe

aprobată cu modificări și
completări prin L. nr. 17/2017

M. Of. nr. 196/21 mar. 2017

⁶ modificări prin

L. nr. 17/2017

M. Of. nr. 196/21 mar. 2017

modifică art. 2445 alin. (1)

Lege privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe

⁷ admisă excepție
de neconst. prin

D.C.C. nr. 534/2018

M. Of. nr. 842/3 oct. 2018

Decizia nr. 534 din 18 iulie 2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 277 alin. (2) și (4) din Codul civil

art. 277 alin. (2) și (4) sunt constituționale în măsura în care permit acordarea dreptului de ședere pe teritoriul statului român, în condițiile stipulate de dreptul european, soților- cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și/sau cetățeni ai statelor terțe - din căsătoriile dintre persoane de același sex, încheiate sau contractate într-un stat membru al Uniunii Europene

1129.